

Пропозиції
до проекту Закону України
«Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо
встановлення відповідальності за недопущення громадян до захисних
споруд цивільного захисту»
*(реєстр. № 11046 від 28.02.2024 р.)**

Відповідно до змісту пропонованих змін законопроект розроблено з метою запровадження кримінальної відповідальності за недопущення громадян до захисних споруд цивільного захисту. Проте, у пояснювальній записці метою проекту визначено «забезпечення безпеки депутатів місцевих рад та їх близьких родичів під час здійснення ними повноважень, передбачених законом України «Про статус депутатів місцевих рад».

Проектом пропонується доповнити Кримінальний кодекс України (далі – КК України) новою статтею 135-1 про відповідальність за недопущення громадян до захисних споруд цивільного захисту, вчинене власниками, користувачами та балансоутримувачами таких споруд незалежно від форми власності.

Визнаючи необхідність нормативно-правового регулювання підстав юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства щодо утримання фонду захисних споруд цивільного захисту, вважаємо за доцільне зазначити таке.

1. Потребує уточнення диспозиція пропонованої норми в частині визначення обов'язкових об'єктивних ознак складу кримінального правопорушення.

Так, поняття «недопущення» тлумачиться як «створення перешкод, неможливості для здійснення, появи чого-небудь, уникнення чого-небудь, заборона брати участь, займатися, користуватися чим-небудь¹. Тобто пропоноване до криміналізації діяння передбачає як активну, так і пасивну поведінку суб'єкта й може бути вчинено у формі дії та бездіяльності.

Одним з основних принципів здійснення цивільного захисту є відповідальність посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування за дотримання вимог законодавства з питань цивільного захисту (пункт 8 частини першої статті 7 Кодексу цивільного захисту України).

У випадках невиконання (бездіяльності) такими особами законодавчих приписів щодо створення, утримання та використання фонду захисних споруд цивільного захисту, *якщо це завдало істотної шкоди* охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам окремих юридичних осіб або спричинило тяжкі наслідки, дії особи кваліфікуються за статтею 367 КК України («Службова недбалість»).

¹ Словник української мови. URL:<https://slovnyk.ua/index.php>

З огляду на відсутність у КК України загальної норми, яка б передбачала відповідальність за службову недбалість у випадках, коли істотної шкоди або тяжких наслідків фактично не спричинено, запровадження відповідальності за «безнаслідкове» невиконання службових обов'язків не відповідає вимогам щодо якості законів у контексті верховенства права, гарантованого статтею 8 Конституції України, зокрема, його елементу «юридична визначеність», який вимагає чіткості, точності норм та передбачуваності правовідносин.

Отже, встановлення змісту об'єктивної сторони як одного з обов'язкових елементів складу запропонованого кримінального правопорушення, а так само й відмежування вказаного діяння від інших суміжних правопорушень унеможливлено.

2. Запровадження нових підстав кримінальної відповідальності передбачає обов'язкове дотримання принципу економії кримінальної репресії, що означає віднесення до числа злочинних лише тих діянь, з якими необхідно боротися виключно кримінально-правовими засобами. Тобто ступінь суспільної небезпеки цих діянь має бути настільки високим, що застосування інших заходів правового впливу буде малоєфективним або безрезультатним. Саме тому зміни норм кримінального закону повинні базуватися на результатах ґрунтовного аналізу статистичних даних поширення пропонованих до криміналізації суспільно-небезпечних діянь; практики застосування чинних норм КК України, зокрема даних, які б доводили їх неефективність.

Наведені в пояснювальній записці твердження на кшталт «на жаль, маємо досвід недопущення власниками, користувачами та балансоутримувачами захисних споруд цивільного захисту громадян до споруд. Внаслідок закриття споруд та недопущення людей в укриття останні можуть отримати легкі, середні та тяжкі тілесні ушкодження або навіть смерть» – не можуть вважатися достатніми аргументами доцільності пропонованих законодавчих новел.

3. Пропозиція законопроекту про доповнення КК України новою статтею 135-1 повинна супроводжуватися обов'язковим внесенням відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України в частині визначення підслідності у справах про кримінальні правопорушення, передбачені вказаною нормою кримінального закону. Однак проект не містить положень, які би передбачали ці зміни.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*